

Marija Pleić, Ivan Vukušić: Međunarodni simpozij iz kaznenog prava suzbijanje organiziranog...
Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 47, 1/2010., str. 229.-232.

Marija Pleić, znanstvena novakinja
Pravnog fakulteta Sveučilišta u Splitu
Ivan Vukušić, znanstveni novak
Pravnog fakulteta Sveučilišta u Splitu

**MEĐUNARODNI SIMPOZIJ IZ KAZNENOG PRAVA SUZBIJANJE
ORGANIZIRANOG KRIMINALA I MEĐUNARODNO, EUROPSKO
I NACIONALNO KAZNENO PRAVO NA PRIMJERU NJEMAČKE,
HRVATSKE, SRBIJE I BOSNE I HERCEGOVINE – SPLIT, 15.
SVIBNJA 2009. GODINE**

U organizaciji Pravnog fakulteta Sveučilišta u Splitu, Interuniverzitetskog pravnog Centra Split/Berlin i Zaklade Fridrich-Ebert, Bonn/Zagreb 15. svibnja 2009. godine održan je Međunarodni simpozij iz kaznenog prava na temu *Suzbijanje organiziranog kriminala i međunarodno, europsko i nacionalno kazneno pravo* u prostorijama Hrvatske gospodarske komore. Skup su pozdravnim riječima otvorili *prof. dr. sc. Anite Kurtović Mišić* i dekan Pravnog fakulteta u Splitu, *prof. dr. sc. Boris Buklijaša*

Radni dio savjetovanja započeo je predavanjem *priv. doz. dr. Joachim Kretschmera*, s Pravnog fakulteta Freie Universitat u Berlinu, na temu *Prikrivene istražne mjere za suzbijanje organiziranog kriminala – Sukob slobode i sigurnosti u svjetlu novijih odluka najviših sudova (Vrhovni sud SR Njemačke, Savezni ustavni sud SR Njemačke, Europski sud za ljudska prava)*. Ovu problematiku je predstavio kroz zakonske odredbe njemačkog nacionalnog zakonodavstva i odredbe *Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda*. Izlagatelj je čvrstog uvjerenja da je novelirano kazneno zakonodavstvo SR Njemačke, koje ide za tim da u većoj mjeri ograniči temeljna ljudska prava i slobode, nepotrebno iz razloga što se do istih dokaza moglo doći i već postojećim mjerama predviđenima u *Zakonu o kaznenom postupku*. Posebno se osvrnuo na pravni standard zaštite *privatne sfere* pojedinca, kroz primjenu mjere akustičnog nadzora stambenih prostora, koja se očituje kroz nesputano izražavanje unutarnjih osobina ličnosti, apsolutno nedodirljivog sadržaja, koji je iskristaliziran kroz sudsku praksu, te praksu novoustrojenog Saveznog kriminalnog ureda, pandana američkom FBI-u.

Nataša Đurović, zamjenica Ravnatelja Ureda za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta izlagala je temu *Uloga USKOK-a u suzbijanju kriminaliteta*. Zamjenica ističe da je USKOK posebno Državno odvjetništvo sa svojim odjelima (Odjel tužitelja, Odjel za sprječavanje pojava korupcije i za odnose s javnošću, Odjel za istraživanje i dokumentaciju i Odjel za međunarodnu suradnju i zajedničke istrage) osnovano radi sprječavanja najtežih oblika kriminaliteta, a čija se stručnost i neovisnost rada postiže obveznim popunjavanjem kadra iz kruga već zaposlenih u strukturama Državnog odvjetništva, mjerom sigurnosne

provjere i provjere imovnog stanja i do godinu dana nakon prestanka obnašanja dužnosti u USKOK-u, te nadležnošću za koruptivna i kaznena djela organiziranog kriminaliteta. Posebno se osvrnula na odredbe *Zakona o izmjenama i dopunama ZUSKOK-a* iz 2005. godine, koje dopuštaju ispitivanje prikrivenog istražitelja u svojstvu svjedoka, u slučaju "bojazni da zbog stvarnih ili pravnih razloga neće iskazivati na glavnoj raspravi". Po pitanju problematike organiziranog kriminaliteta, zamjenica smatra da se najbolji učinci mogu postići diplomatskim putem, sklapanjem bilateralnih i multilateralnih sporazuma od strane Državnog odvjetništva, članstvom u međunarodnim tijelima i edukacijom.

U raspravi koja je uslijedila *prof. dr. sc. Hajriju Sijerčić-Čolić* s Pravnog fakulteta Univerziteta u Sarajevu je zanimao pojam *privatne sfere* o kojoj je priv. doz. dr. Kretschmer govorio u svom izlaganju, te statistički podaci pokretanja postupka od strane USKOK-a, a utvrđeno je i postojanje razlika u primjeni pojedinih posebnih istražnih mjera u zakonodavstvu Republike Hrvatske i Savezne Republike Njemačke.

Prof. dr. Wolfgang Schomburg, bivši sudac Haškog tribunala, govorio je o temi *Zajednički zločinački pothvat vs. sudioništvo* kroz koju je nastojao prikazati način rješavanja problematike pojedinih zakonodavstava s organiziranim kriminalitetom kroz institut sudioništva. S obzirom na njegovo iskustvo suca u radu Haškog tribunala, prikazane su teškoće i slabosti u utvrđivanju odgovornosti pojedinih sudionika zločinačkih grupa prema načelu krivnje i individualne kaznenopravne odgovornosti koja je proklamirana *Statutom Međunarodnog kaznenog suda za teška kršenja humanitarnog prava na području bivše Jugoslavije*, a koje se žele riješiti proširivanjem kažnjivosti. Daljnji problem vidi u optužnicama koje su sadržavale pravne kvalifikacije sudioništva, poticanja i pomaganja postavljene alternativno u odnosu na isti događaj čime se onemogućavala kvalitetna priprema obrane optuženika, a čime se svaki doprinos u korist osoba koje su stvarni počinitelji promatra kroz *zajednički pothvat*. Iz svega ovog je vidljivo da je međunarodno kazneno pravo krenulo drugim smjerom, prihvaćajući druga načela, a ne ona istaknuta u Statutu i presudama Sudova u Nürnbergu i Tokiju.

Prof. dr. dr. h. c. Herwig Roggemann, voditelj Interuniverzitetskog pravnog centra Split /Berlin kroz izlaganje *Kriminal i organizacija - vladavina organiziranih skupina, organizirani kriminal, korporativni kriminal, te kriminal uz potporu vlade u nacionalnom i međunarodnom kaznenom pravu*. Profesor Roggemann analizirao je pitanje vlasti nad djelom svakog sudionika u zločinačkoj organizaciji naglašavajući uporabu poprilično jednakih kriterija u europskim nacionalnim zakonodavstvima, ali ne i na području međunarodnog prava na koje kroz međunarodno običajno pravo žele utjecati akademičari. S obzirom da postojanje organizacije povećava vjerojatnost ugrožavanja pravnih dobara, izlagač je posebno obrazlagao pojedine pojavne oblike kriminaliteta.

Prof. dr. sc. Petar Novoselec, umirovljeni redoviti profesor Kaznenog prava Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, izlagao je temu *Gospodarska kaznena djela kao pojavni oblik organiziranog kriminala* u kojoj je prije svega razjašnjavao

pitanje gospodarskih kaznenih djela i njihovog promatranja u okviru organiziranog kriminala. Analizirajući kazneno zakonodavstvo Republike Hrvatske, profesor *Novoselec* ističe da od kaznenih djela koja su u nadležnosti USKOK-a, a koja su najčešća pred sudovima, jedino carinska kaznena djela ta koja možemo promatrati kroz prizmu organiziranog kriminaliteta. Posebno je ukazivao na *Izmjene i dopune Kaznenog zakona 2004.* godine kojima je definicija *zločinačke organizacije* široko postavljena. Kao pozitivan primjer hrvatskog zakonodavstva u borbi protiv organiziranog kriminaliteta navodi *Zakon o odgovornosti pravnih osoba za kaznena djela*, kojeg SR Njemačka nema jer bi prema shvaćanju njihove teorije bio suprotan načelu krivnje.

Na prethodna dva izlaganja se osvrnula *prof. dr. sc. Anita Kurtović Mišić* navodeći da susjedna Bosna i Hercegovina ima iskustva s osuđivanjem pravnih osoba na visoke novčane kazne ili likvidaciju kod kaznenog djela "*pranja novca*", te je ukazala na teškoće kod određivanja pojma organiziranog kriminaliteta radi uspostave nadležnosti pri izradi nacrtu *ZUSKOK-a*. Na to je *Vladimir Živaljić*, zamjenik ravnatelja USKOK-a, ukazao na potrebu razgraničenja zločinačke organizacije i supočiniteljstva, te činjenicu da USKOK većinom postupa kod kaznih djela organiziranog kriminaliteta kod kojih je postupanje u grupi predviđeno kao kvalifikatorna okolnost.

Prof. dr. sc. Hajrija Sijerčić – Čolić, izvanredna profesorica Pravnog Fakulteta u Sarajevu govorila je o *Posebnim istražnim radnjama u krivičnom procesnom pravu BiH*. Kada je riječ o posebnim istražnim radnjama, u zakonodavstvo BiH su prvi put uvedene 1998. godine. Reformom 2003. godine lista posebnih mjera se znatno proširila, a za njihovu primjenu zahtjeva se postojanje osnova sumnje dok je novelom 2008. godine izmjenjen katalog kaznenih djela za koja se mogu primijeniti posebne istražne radnje. Profesorica Sijerčić-Čolić se osvrnula na dvojbe koje su se pojavile oko pitanja pribavljanje podataka o tzv. *listingu* (bilježenju telefonskih razgovora bez nadziranja sadržaja razgovora), odnosno oko pitanja radi li se u konkretnom slučaju o posebnoj istražnoj radnji, koju može naložiti samo sud ili je može zatražiti i tužitelj. Profesorica je zaključila da razvoj ovih mjera ide za efikasnošću kaznenog postupka umjesto za zaštitom ljudskih prava.

Prof. emeritus dr. Momčilo Grubač, profesor Pravnog fakulteta Univerziteta Union Beograd, je, izlažući temu *Organizirani kriminal u Srbiji*, naglasio kako je organizirani kriminal fenomen novijeg datuma u Srbiji, a kao ključnu točku navodi atentat na srbijanskog premijera Zorana Đinđića 2003. godine koji je bio reakcija na pripreme tadašnje Vlade za borbu protiv organiziranog kriminala. U Srbiji su posljednjih godina ustanovljeni posebni sudovi tj. specijalni odjel redovnog suda pri beogradskom okružnom sudu, doneseni su antikorupcijski zakoni, osnovane agencije i savjeti za borbu protiv korupcije. Profesor Grubač smatra da bi težište borbe i aktivnosti protiv organiziranog kriminala trebalo biti na preventivnim mjerama, međutim o tome nitko ne razmišlja jer se svi više bave posljedicama nego uzrocima, a efikasnu mjeru vidi u poduzimanju mjera prevencije kroz rigoroznu kontrolu činovnika.

Tijekom rasprave otvorilo se pitanje korištenja dvostrukog državljanstva radi izbjegavanja kaznenog postupka, a u kontekstu aktualne situacije u Republici Hrvatskoj, BiH i Srbiji te je naglašena potreba za reformom ekstradicijskog prava. Utvrđeno je i kako, za razliku od SR Njemačke, koja je odredila nedodirljivo područje privatne sfere u koje je zabranjeno zadirati prisluškivanjem i drugim istražnim radnjama, BiH nema izbalansirane odredbe te jasnu diskusiju i praksu u tom smislu.

Mr. sc. Antonija Dragičević, asistentica na Katedri za kazneno pravo Pravnog fakulteta u Splitu, izlagala je o *Kaznenom progonu i sankcioniranju korupcije u RH s naglaskom na mjeri oduzimanja imovinske koristi*. Za borbu protiv korupcije prije svega mora postojati politička volja koja je kod nas izražena u nizu dokumenata te adekvatan normativni i institucionalni okvir. Jedan od normativnih instrumenata je mjera oduzimanja imovinske koristi koja je najnovijim izmjenama 2008. godine proširena, a u opći dio *Kaznenog zakona* unijeta je definicija imovinske koristi. Međutim, postavlja se pitanje ustavnosti novog zakonskog rješenja s obzirom da dovodi do inverzije tereta dokazivanja, a sporan je i stupanj vjerojatnosti označen sintagmom «*učiniti vjerojatnim*» da je *podrijetlo počiniteljeve imovine zakonito*. Mr.sc. Dragičević se osvrnula i na procesne odredbe o oduzimanju imovinske koristi, a na kraju svog izlaganja je iznijela statističke podatke *Transparency Internationala* o indeksu percepcije korupcije za RH.

Doc. dr. sc. Saša Šegvić, docent na Katedri za Ustavno pravo Pravnog fakulteta u Splitu, je govorio o *Antiterorizmu u kontekstu borbe protiv organiziranog kriminala* naglašavajući kako organizirani kriminal i terorističke skupine koriste iste metode, te da je sve veća zabrinutost zbog „novog terorizma“ najopasnije i najbezobzirnije vrste kojeg odlikuju nacionalna netrpeljivost i islamski fundamentalizam. Ističe Al-Qaidu kao najveću terorističku skupinu današnjice, umreženu kao korporaciju, „korporaciju svetog rata.“ S obzirom da se mijenja koncept terorističkih organizacija postavio je pitanje kako ih procesuirati te koje je zaštićeno dobro napadnuto, država, imovina...?

Posljednji je referat, pod nazivom *Zaštita svjedoka u postupcima za kaznena djela organiziranog kriminaliteta*, izložio **mr. sc. Matko Pajčić**, asistent na Katedri za kazneno procesno pravo Pravnog fakulteta u Splitu. U svom predavanju posebno se osvrnuo na pojam ugroženih svjedoka, na međunarodne izvore o zaštiti svjedoka, postupovnu zaštitu uređenu Zakonom o kaznenom postupku, izvanpostupovnu zaštitu sadržanu u Zakonu o zaštiti svjedoka te uvjetima za njihovu primjenu. Govoreći o postupovnoj zaštiti u praksi međunarodnih sudova posebno je važna presuda *Europskog suda za ljudska prava Doorson vs. Nizozemske* kojom je utvrđeno da se osuda ne smije temeljiti u cjelosti i/ili u odlučujućoj mjeri na iskazu anonimnog svjedoka.

U završnoj raspravi prof. Schomburg je još jednom istaknuo važnost instituta zapljene imovinske koristi u borbi protiv kriminaliteta, ali i dvojbe oko ispravnosti postojećih rješenja pogotovo kada je riječ o zapljeni imovine članovima obitelji počinitelja navodeći kao primjer slučaj *Čerkez*.